

ברור הענינים

ממצוה זאת. על כן עלינו לשים לב מה היו החסרונות בקיום המצוה שיצא ממנה דבר כל כך קשה הן ללוי עצמו, והן לכלל ישראל. אמנם לא מצאתי שדנים על זה בפירוט. אך שני חסרונות גדולים הנני רואה — לענ"ד — בהתנהגות האיש בבית לחם. לעולם יצא אדם לדרכו עם שחר, והאיש עכב את הלוי במאכל ומשתה. וכן יש חיוב לתת לויה (עיין בכל ענין עגלה ערופה, וכן באהבת חסד, ספר ג' פרק ב'), ולא נתן שום לויה (סוטה מ"ה ע"ב "דינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו" — וכי על דעתנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הן. אלא שלא בא על ידינו ופטרונו בלא מזון, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לויה"). ובודאי ידעו בבית לחם יהודה את טבעם של תושבי גבעה, שאמנם רק מעטים השתתפו במעשה עצמו, אבל מצות הכנסת אורחים לא קיימו. ואם גם לא מצאנו

עיון במפרשים

ה. צריך לומר שמשפט ההישארות היה שלושה ימים, והיום הרביעי כבר היה בשל הצוותא בסימא וסיעוד הלב. והכוונה היתה ליצור קרבת הנפש באופן שלא יקרה פעם נוספת שהאשה תברח הביתה.

ו. ויטב לבך.

מצודות: באכילה ושתיה ובשמחת הלב.

המצודות עומד על ההדגשה "ויטב לבך", וכן גם בפס' ט' "ויטב לבבך". וכנראה חסרה עוד שמחת הלב. וגדולה לגימה המקרבת.

ז. ויפצר בו.

מכאן ההוכחה ששלושת הימים הראשונים הם כמשפט, באת לענין כזה הרי הישאר שלושה ימים. ואולי חשבו שבהחזרת גרושה יש דין של שלושה ימי סעודה ושמחה, אבל היום הרביעי היה כבר תוספת לא הכרחית. עצם העובדא שהחותן כל כך מבקש להאריך הצוותא בודאי תגרום לשמחת הלב לחתן, עד שיניח שכל הריב נשכח.

ח. והתמהמהו.

בניגוד ליום הקודם נאמר "והתמהמהו". גם המארח לא לחץ ליום אירוח נוסף, רק בגלל שהתעכבו על ידי האכילה בצוותא. כלומר כבר היה צריך לאכול לסעד הלב, לא לשמחה, אלא לאגור כוח להליכה.

עד נטות היום.

אחרי שהשמש משנה נטיתה. כלומר אחרי הצהרים, והרי יציאה בשעה כזאת היא נגד עצת חז"ל.

ט. אבל הלוי לא רצה להתעכב יותר, כי כבר ראה שחותנו בכל פעם משתדל לעכבו, ואם אין עומדים על החלטת ההליכה יימשך הדבר ללא סוף.

ברור הענינים

מצות עשה מיוחדת לתת לויה, רק החשש של גניבה ושל ענוי נשים
במצוה היוצאת מדין עגלה ערופה, הרי מובן לגבי הגויים, ובודאי זה קטרוג
כבר יעקב אבינו נתן ליוסף לויה זאת גדול על שבט בנימין שבקרבו היו
ו"ישלחו מעמק חברון", שהוא לויה שכנים ולמדו ממעשי הגויים כפי
את יוסף עד חברון. והיא ענף של שרואים כאן. אמנם גזל לא עברו ולא
מצות התסד המפורש בתורה. בקשו דבר זה.

עיון במפרשים

ומאידך טענת החותן היא לגבי הסיכון בהליכה בזמן בלתי מקובל, כי ללא
ספק תגיע לעת רפה היום, כלומר שאין כבר חוס השמש. ועל כן "לין פה,
וייטב לבבך" אך לא למטרת צוותא, כי מחר לא אפריע לכם ללכת אחרי
השכמה, כדי לקיים עצת חז"ל לצאת לדרך בבוקר. אמנם חז"ל לומדים זאת
מכאן בלימוד לדורות מספרי קבלה, אך ללא ספק חיו לפי הכללים גם לפני
זה.

י. ולא אבה.

כבר פעמיים נדחתה הליכתו, פעם יום שלם, וגם כעת החותן רצה לדחות,
לכן הלוי הבין שאם לא ישבור רצון החותן לא יצליח לזוז.
נוכח יבוס.

הדרך מבית לחם יהודה להר אפרים עוברת את ירושלים. ועיין ב"ברור
ענינים" איך ירושלים אשר נכבשה (יהושע פר' י'), שוב הפכה עיר יבוס.
המפרשים מחולקים בשיטותיהם. יש אומרים שירושלים נכבשה יותר
מאוחר מהפלשתים, בזמן שהותירו השבטים חלקים מן הארץ. יש לומדים
שעיר יבוס היא עיר באיזור ירושלים. ויש מפרשים שחלק בנימין מירושלים לא
נכבש בימי יהושע ושם ישבו הגויים, ולא מחליט אם אלה פלשתים ויבוסים.
בכל אופן קשה לומר שהותירו בני יבוסים ממש מז' העממים.

חבושים ופילגשו עמו.

מכאן משמע שדעת הפילגש היתה כדעת בעלה, וכי צריכים להחליט
וללכת, ואולי עזרה גם לחבוש את החמורים.
יא. – יב. הנער טוען על פחד בלילות להיות בחושך בדרך עמוסים
ברכוש. יען כן כדאי ללון בעיר, אפילו הם גויים. והלוי טוען אדרבא, הם הם
החשודים ברצח ושוד, וגויים חשודים בשפיכות דמים. על כן נלך עד עיר מבני
ישראל, והיא גבעת בנימין.

יג. הערים הקרובות מבנימין הן גבעה או רמה, הלוי כבר בטא שמקומו
המיועד הוא גבעה. בכל זאת רוצה לעשות רושם שלא אכפת מי העיר הקרובה

ברור הענינים

טו. — כה. ההשואה עם סדום ברורה, ומובן שלא ירדה עיר יהודית לשפל מדרגה של סדום. ועיין במלבי"ם כאן (לפס' כ"ב). ורמב"ן בראשית (פר' י"ט פס' ח'). ותולדות אהרן גם מעיר על העקידה בנידון. ^{אוצר החכמה} בכל אופן נראה שאיש

1234567

עיון במפרשים

גבעה או רמה. ואולי הנביא רוצה להשמיע לנו שאם נגזרה גזרה על אדם אינו יכול לברוח ממנה.

יד. ותבא להם השמש.

לכאורה נראה שרק להם באה השמש, כדי להכריחם ללון דוקא בגבעה. ואם אין לנו כאן קבלה על נס מן השמים בגלוי, נוכל לחשוב שעננים כסו את השמים עד שנראה להם, ואמנם זה כבר קרה בפס' י"א "והיום רד מאד". ^{אוצר החכמה} ברם, צריך לומר שידעו להנהיג את החמורים במהירות רבה, כי בין הערביים בארץ ישראל נמשך רק זמן קצר.

טו. ואין איש מאסף אותם.

אם באנו ללמד קצת זכות על אנשי גבעה, נוכל לומר שהם נכנסו לעיר בזמן שכבר כלתה רגל מהשוק. ואלה שעוד הולכים עלולים להיות תלמידי יבוסים במעשיהם הרעים, או זרים. וזה מגרש את ההגונים הביתה. ואולי אל אלה בתושבי גבעה מתכוון הרד"ק בפס' הבא "בני ימיני" — כי בחזקת רעים היו, ומוכיחים עליהם מעשיהם. ובודאי לו היו הולכים עד עיר יבוס היה קורה להם אותו דבר, אם לא יותר.

טז. והאיש מהר אפרים.

כלומר זר במקום. עובדא זאת מסבירה שני דברים א. איך הגיע מאוחר ממעשהו, דבר שלא נהגו בגבעה, ואולי מפחד השכנים הגויים. ב. שלא היתה לו השפעה על הגרועים מבני הגבעה. וזקנתו מודגשת שכבר לא עורר אצל הפוגעים שום תאווה, והיה יכול לגור בשלוה בגבעה.

יח. ואת בית ה' אני הולך.

רש"י: לשילה אני הולך.

רד"ק: הוא שילה, ושילה היתה עירו כי מהר אפרים היתה... או פי'... אע"פ שלא היה עירו שילה אמר כי היה הולך שם להתפלל או לזבוח...

עד כה לא שמענו שרצה ללכת לשילה. לדעת רש"י ולפירוש אחד ברד"ק נראה מובן מאליו, שמאחר והחזיר את גרושתו יש מקום להודות לה' בקרבן.

ברור הענינים

לשיטת רש"י שפילגש מקודשת, אפשר לומר שנתן לה גט לפני שמסר אותה, כדי שלא יעבור על לפני עור, ובמיוחד בעריות החמורות שעליהם ייהרג ואל יעבר. יוגם בתו הבתולה של הזקן אותו דין. ואין קושיא איך יכול לתת גט על כרחא, כי זה רק אסור מחרם דרבנן גרשם. ואם נחשוב שלמסור פנויה לזנות הרי לכמה ראשונים זה אסור של קדשה מדאורייתא, אך על זה בודאי לא

וצריך לומר שהנביא מעמיד מצות הכנסת אורחים המתפה אף על חטא פסל מיכה, מול חטא שנאת אורחים של אנשי גבעה, אשר בעטיה נהרגו עשרות אלפים מישראל.

ההיתר של איש אפרים להפקיר — או (לדעת הרד"ק) למסור — את פילגשו הוא שכזיונה פחות מבזיונו, שהוא דרך הטבע. ובמיוחד אם נלמד כמו רוב הראשונים שפילגש בלי קידושין. ואף

אח"כ ה' 1234567

עיון במפרשים

ואזי אפשר לומר שהוא בדרך מצוה, וזה ילמד חובה על בני בנימין. או להיפך, זה ישמח את הזקן שהוא זכה להכניס אורח שהולך בדרך מצוה. אמנם מכיון שאין רמז במקרא שהוא רוצה להביא קרבן מביא הרד"ק הפירוש ששילה ברכתי הר אפרים, ואם הולך הביתה עובר דרך בית ה'.

יט. אם אנשי הגבעה עניים ואין להם לכלכל את האיש והפמליא שלו, הרי יש לנו הכל. ואפילו אם ירצו עבדי הזקן ליהנות ולאכול ולשתות עם אנשינו, יש מספיק. לפי פשט אחד ברד"ק ובמצודות מיחס הלוי את האוכל לנער, ומזמין עבדיו לאכול אתם כי יכול להיות שהם עמי הארץ, ואם הם אורחים של הנער מאכילים לאורח דמאי. ואולם הפירוש הראשון שהוא המארח ואפשר להאכיל את כולם. ואחרי שנשא את הפלגש משתף אותה באירוח.

כ. כל מחסורך.

המצודות רוצה לפרש שהזקן יתן מה שחסר ללוי, וזה מקום ללון, כי הרי בפס' הקודם אומר הלוי שלא חסר לו אוכל ושתיה, ועוד מזמין את בני ביתו של הזקן. ואחרים לומדים ש"מחסורך" מתיחס למחסור הרגיל, כלומר אוכל ושתיה בכלל. וההבדל בפס' הבא "ויאכלו וישתו", מי הם? אם זה כולל את המארחים שקבלו את הזמנת הלוי, ואכלו לבדם, הלא לא הכירו את הזקן אם חבר הוא ואין דרך לאכול יחד עם עס-הארץ. או אכלו כולם יחד, שהרי גם הזקן רק עתה בא מהשדה וצריך לאכול, ולא חשדו בו.

כא. ויבל לחמורים.

דאגו לתת אוכל לחמורים. וכנראה עוד לפני שהם אכלו, כדין תורה. ולכאורה משמע שהזקן נתן משלו, ואין ראייה לכך.

ברור הענינים

יֵאמֹר יִיהָרֵג וְאֵל יַעֲבֹר. אִמְנֵם אִם נִלְמַד
 כִּמּוֹ הַמַּהְרֵשׁ"ל (לְבָרְכוֹת ס"א ע"א) שֶׁהָאִישׁ
 הִיָּה אֶלְקָנָה, צָרִיךְ וְדָאִי לִרְאוֹת שֶׁלֹּא
 נַעֲשֶׂה שׁוֹם חֲטָא ע"י הָאִישׁ, אֵלָּא
 אֲדַרְבָּא הַצִּיל מֵאִיסוֹר מִיתָה לְאִיסוֹר
 הִרְבֵּה יוֹתֵר קֵל, שִׁישׁ רִאשׁוֹנִים הַסּוֹבְרִים
 שֶׁבַּה־פִּקְרָה חֲדָ-פַעֲמִית אֵין עוֹבְרִים
 אִיסוֹר דְּאוֹרִייתָא, וְעַל טַהֲרָה וְדָאִי
 הַקִּפִּידוֹ וְאֵין לִהְנִיחַ שְׁבַתְקוּפָה זֹאת הִיוּ
 עֲמֵי הָאָרֶץ.
 כו. — ל. נִרְאָה שֶׁלֹּא יָדַע אִישׁ מִמּוֹת
 הַפִּילְגֵשׁ, עַד שֶׁבַע־לָה — אֲדוֹנָה הָרָגִישׁ

עיון במפרשים

אמרי חזקוני

כב. הַמָּה מִיִּטְיָבִים אֶת לִבָּם.

מִי הִ"המָה", רַק הָאוֹרְחִים אוֹ גַם הַזִּקֵּן? וְהִרִי נִרְאָה בַעֲלִיל שֶׁגַם הוּא הִיָּה
 שֵׁם, כִּי הִרִי אֲנָשִׁי גִבְעָה הַבְּלִיעַל פּוֹנִים אֵלָיו.

אֲנָשִׁי הָעִיר אֲנָשִׁי בְּנֵי בְלִיעַל.

מִלְבַּד הָאֲמוֹר בְּבִרְוֹר עֲנִינִים, שְׁבוּדָאִי אֲנָשִׁי הָעִיר — כְּלוֹמֵר רִאשֵׁי הָעִיר,
 עוֹד לֹא יָדְעוּ עַל הַמִּתְרַחֵשׁ בְּבֵית הַזִּקֵּן, מִרְמֹז אוֹלֵי הַפִּסִּי שְׁבִנֵי הַבְּלִיעַל הִיוּ בְּנֵי
 רִאשֵׁי הָעִיר. לִכֵּן לֹא הָעִיזוּ לְהִתְעַרֵּב אִף הַשְּׁכֵנִים הַקְּרוֹבִים.

וְנָדַעְנוּ.

רש"י: מִשְׁכָּב זָכוֹר.

וְכֵן מִצוּדוֹת. וְהִרְדִּ"ק מִקְשָׁה, הִרִי הָלּוּי (לְהֵלֵךְ פֶּרִי כִּי פִסִּי הִי) אוֹמֵר "אוֹתִי דִמּוֹ
 לְהָרֵג". וּמִתְרַץ, שֶׁגַם אִם הָלּוּי יַעֲמוּד נִגְדָנוּ בַגְּדֵר "יִיהָרֵג וְאֵל יַעֲבֹר" נִבְצַע
 זִמְמָנוּ וִיְהָרֵג. אוֹלָם בְּרִוֹר שְׁלֹפֵי הַדִּין הוּא אֵינוֹ חַיִּיב לִיְהָרֵג כִּי הוּא קִרְקַע
 עוֹלָם, אִזִּי יֵשׁ לְתֶרֶץ שֶׁעֲבָרָה זֶה כִּי"כ חֲמוּרָה עַד שֶׁהָלּוּי מִדְּמָה אוֹתָהּ לְהָרִיגָה.
 וְלֹא סָפֵק אֲנָשִׁי הַבְּלִיעַל לִמְדוֹ שִׁפְלוֹת זֹאת מֵהַשְּׁכֵנִים שְׁנוֹתָרוּ מֵעַמִּי כִנְעָן,
 שֶׁהַתּוֹרָה מִיַּחֲסֵת לָהֶם חֲטָאִים כֹּאֲלֵה "כִּמְעַשֶׂה אֶרֶץ כְּנַעֲנִי". וְבְנֵי הַבְּלִיעַל רָאוּ
 כֹּאֵן אֲפִשְׁרוֹת נִדְרָה לְמִלְאוֹת תַּאוּה שִׁסִּיפּוּקָה אֵינוֹ מִצּוֹי.

כג. — כד. בַּעֲד שֶׁאֲצַל לוֹט רַק הַתְּעַרְבוֹת הַמִּלְאָכִים הַצִּילָה אֶת
 "הָאֲנָשִׁים", פֶּה סָפְקוּ אֶת תַּאוּוֹתֵיהֶם בְּפִילְגֵשׁ. הַמִּפְרָשִׁים שְׁמִים לֵב שֶׁהָלּוּי
 הוּצִיא הַפִּלְגֵשׁ, בְּתוֹ שֶׁל הַזִּקֵּן נִיִּצְלָה מִיָּדָם כִּי לֹא הִסְכִּימוּ, וְרַק אַחֲרֵי שֶׁרָאוּ
 הַפִּלְגֵשׁ הִסְתַּפְקוּ בָּהּ. וְעֵינַי בְּבִרְוֹר עֲנִינִים סִבְרַת הָלּוּי לְהַצִּיל עֲצָמוֹ עַל חֲשַׁבּוֹן
 הַפִּלְגֵשׁ, וְצָרִיךְ לְהַדְגִּישׁ שֶׁאִישׁ לֹא הִתְחַשֵּׁב בְּזֶה שֶׁהִיא תִּמּוֹת. רַק בְּנוֹגַע לְעִרְיוֹת,
 נִיִּאוֹף עִם אִשָּׁה קֵל מִנִּיאוֹף עִם אִישׁ.

כה. גַם פִּסִּי זֶה מוֹכִיחַ שְׁבִנֵי בְלִיעַל הִיוּ חֵלֶק קֶטָן מִתּוֹשְׁבֵי גִבְעָה. הִרִי
 זֹאת הִיָּתָה עִיר גְּדוֹלָה וְעִשְׁרוֹת אֲלָפִים נִפְלוּ אַחֲ"כ, הָאִם כּוֹלָם יִכְלוּ לְהִתְעַלֵּל
 בְּאִשָּׁה אַחַת לֵילָה שְׁלָם. וְעוֹד עִם עֲלוֹת הַשַּׁחַר שֶׁלְּחוּ אוֹתָהּ, סִימָן שֶׁלֹּא רָצוּ
 שְׁתּוֹשְׁבֵי גִבְעָה יִרְאוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְיִדְּינוּ אוֹתָם.

ברור הענינים

שאינה עונה. בודאי תגובתו נבעה בעיקר מהתמכרותם של בני הבליעל לתאווה עמוקה, שלא הרגישו בחולשת האישה. וכבר מקודם הסתפקו באישה יפה בו בזמן שהם תבעו דבר אחר, מצד הדין יותר תמור. ואף נראה שויתרו על בת המארת. ואולי תאותם לא דרשה שתי נשים, ולכן חסו על זה שגר אתם יחד.

על התנהגות האיש – אדון צריך לדון, הלא יש מצות עשה "קבור תקברינו" ומצות לא תעשה של "לא תלין". (סנהדרין מ"ז, ומב"ם הל' אבל פ' י"ב, יו"ד סימן שס"ב). אולי זה מסייע לאלה שאומרים שהלוי היה אלקנה, ונביא רשאי להורות הוראה שעה. אבל רוב המפרשים דוחים את הנחת המהרש"ל, וגם הוא אינו מביא זהוי זה בשם

עיון במפרשים

כו. ותבא האשה.

היא לא נפטרה מיד בידי מעניה, אלא באה עוד אל הבית של הזקן, ושם נפלה. ובמשך זמן שכיבתה שם יצאה נשמתה. המלה "האיש" כאן מתייחסת לבעל הבית הזקן, ושם "אדוניה" שהוא בעלה. מובן שלא יצאו החוצה לחפש אותה, כי אז היו רק גורמים רעה לעצמם, ולא ידעו מה שקרה כל הלילה.

כז. ויצא ללכת לדרכו.

כנראה חשד שגנבו האשה, ואין לו מה לחכות לה. והרי הנסיון להתעכב בבקר טעם מספיק, לכן רצה ללכת גם בלעדיה. וטוב, לדעתו, שנמצאת כבר, ועוד לא הבין מה קרה לה.

כח. ויאמר אליה קומי וגו'.

אינו רוצה להטריח לספר את כל קורות הלילה, אלא כאלו רוצה לנחמה – אליה – לשון רכה, ונלכה לחיים יותר טובים. ובאשר אין מענה רק אז הבין שענוה עד חולשת מות.

כט. וינתחה לעצמיה.

מכאן כנראה היסוד למהרש"ל ללמוד שהלוי היה אלקנה מגדולי הדור, כי זאת הוראת שעה. ולפי כל דוחי השטה צריך בכל זאת לומר שלוי זה היה רשאי להוראה כזאת.

לדעת המצודות לבנימין לא שלח, וקשה לדעת אם הוא. הבין שכל השבט אשם. אבל לא יתכן, כי בודאי ללוי לא שלח, כי שבט לוי היה מפורז בין השבטים. ולפי מה שהסברנו בברור ענינים (להלן פר' כ') הניחו השבטים שגם בנימין יבוא למצפה. ואף אם נאמר שהיתה טענה על כל יושבי גבעה, אבל בודאי אינה עוד כל בנימין. לכן שטת המצודות לא משכנעת. וגם אין רמז במקרא לכך.

ברור הענינים

מפרשים קודמים. לפיכך צריך לומר ש^{הח"ח 1234567}עשה כמו שמביאים הפוסקים, שמותר לדחות הלינה שהיא משום בזיונה, בשביל כבוד המת. ותקון הנבלה יהא כבוד הפילגש. (ועיין שו"ת נודע ביהודה מהדורא בתרא סי' ר"י ושו"ת בנין ציון סי' ק"ע ואילך, וספר אשכול ח"ב בנח"א עמ' 117 ואילך שדנים על גבול דין בזיון המת). נוכל הפוסקים מדגישים שהעונש המגיע לרוצח הוא כבוד הנרצח, וזה שייך גם כאן, שאם ע"י נתוח גופת הפילגש יהיה תקון גדול לכל ישראל, הרי זה מכבד את המת, ולדעת האיש דרך ניתוח הגופה תועיל לענין].

ודאי היתה כאן הוראת שעה, אבל נקודה נוספת היתה בענין זה: הרי כל חלק היה טמא, והיה צורך לשמור

שמירה מעולה שלא להרבות טומאת מת. וקשה לחשוב שלא היה בנתח כזית מן המת, או עצם כעדשה.^{הח"ח 1234567} אם יחד עם שליחת הנתחים גם הודיע מה שקרה, ואם שלח גם לשבט בנימין — יש מחלוקות בין רי"א ובין המלבי"ם, ונראה שהן רק בסברות. עיקר השאלה מה פרוש בכל גבול ישראל, אם בנימין נכלל בזה או לא, ועיין עוד לקמן (פר' כ' פס' ג') אם משמעות הכתוב שם שלבנימין שלח או לא. אמנם מה ראה הרואה עד שיגיע למסקנה^{הח"ח 1234567} "לא נהיתה ולא נראתה כזאת", "שימו לב עליה עצו ודברו", אם לא ספרו גם מה היה שם. ולדעה השניה יש לומר שתגובה כזאת, לשלוח נתחים של בן אדם, צריך להיות בשל דבר חמור המחייב התכנסות ועצה.

עיון במפרשים

ל. שימו לכם עליה.

הרד"ק עומד על כך שלא כתוב שימו לבכם כרגיל. וכנראה משיב שצריך יותר מאשר שימת לב, צריך עצה והידברות.

תנ"ך 1234567

ברור הענינים

תנ"ך 1234567

תנ"ך 1234567

פרק כ'

א. — יא. התאספות שבטי ה' משבט בנימין יבואו להשתתף בעצה, במצפה על פי קריאת האיש, מטרתה היתה לתקן תקנות לעתיד, כי לא עלה על דעת השבטים ששבט בנימין יעלה עליהם למלחמה. ודאי ציפו שגם

תנ"ך 1234567

עיון במפרשים

פרק כ'

אוצר החכמה

א. ותקהל העדה... המצפה.

עין ברד"ק שמסביר מדוע דוקא נאספו למצפה (...או הטעם כמו שמפורש בספר יהושע כי במצפה היה מזבח ד' ובית תפילה, והיה בית נועד לישראל כשהיו נועדים על דבר... היה דרכם להקבץ במצפה כי שם היתה תשועה גדולה לישראל בהקבץ מלכים להלחם עם יהושע). אמנם מה שאומר מזבח שהיה שם לא ברור, כי בודאי היה כל הדבר הזה בזמן איסור במות. אמנם אפשר לומר לפי שטת הח"ס (שהובא במלכים א' פ' ט"ו בברור ענינים פס' ט"כ"ג), שלא עבדו כבר על המזבח, אלא עמד שם מזמן היתר במות. ומעיקר הדין אין להרוס במה שהוקמה בזמן היתר במות, לפחות באותה חומרה כמו שאסור להרוס בית-כנסת. והיה שם כנראה מזבח גדול שרבים הקריבו בזמנו עליו.

ב. פנות כל העם.

ת"י וכל המפרשים, ראשי כל העם. כעין הנאמר בתהילים (פ' קי"ח) "ראש פינה". ובודאי רוצה הכתוב להדגיש שעם כל העם גם הגיע פני העם, הראשים בכל הענינים, ולא רק הזקנים. והמצודות מניח שבחירת מלה זאת "פנות" אומרת שעמדו כל שבט בפנה אחרת. ואולי מתכוון לכך שכל החלטה זקוקה לאשור כל שבט ושבט.

ג. וישמעו בני בנימין וכו'.

המפרשים לומדים מכאן שבני בנימין לא חששו לשום דבר, והתאספו לדון על תקנות לעתיד. אבל הניחו שעל העבר צריך שבט בנימין לבד לדון ולהחליט. ובודאי רומז כאן הנביא לו בני בנימין היו באים גם הם למצפה היה אפשר למנוע את כל המלחמה.

דברו.

מי צריך לדבר, לדעת הרד"ק פנות העם. אחרי שבני בנימין לא דברו כיצד תקנו המעוות, פנות העם דווחו לכל הדי' מאות אלף איש על פרטי המאורע. שכלל כמה עברות: העדר קיום הכנסת אורחים, שאיפה למשכב זכר, וענוי

ברור הענינים

(כדעת רש"י וכדעת הירושלמי שמובא בפירוש באשת איש? ניאלץ, איפא, לומר ר"א כאן), וגם נלמד שחבר אינו צריך שאנשי גבעה חשבוה לפנויה. וזה התראה — נצטרך לומר שאנשי גבעה מתאים לדברי הרמב"ן (בפ' וירא). אך חשבוה לפנויה. כי איך האיש מוסר את תיקון עם ישראל מחייב תקנת מדת פילגשו להם, ויעבור על "לפני עור" ^{אח"כ ח' 1234567} הכנסת אורחים, ריסון התאוה, זהירות ^{אוצר החכמה}

עיון במפרשים

אשה. בכל אופן גם איש הלוי צריך לדבר, מכיון שהנאשמים — בני בנימין — שתקו, יקח קטיגור מקומם (מצודות). ברור שעדיין בני בנימין היו יכולים למנוע את העונש הכללי שהטילו השבטים, לו היו מתיחסים לחטא בני גבעה כדבעי.

ד. איש האשה.

המצודות מצביע על הבטוי ומדגיש שמדובר על האשה הנרצחה, ברור שאיש לא יוכל להיות מואשם ברצח האשה (ועיין בברור ענינים).

ה. אותי דמו להרג.

רש"י: כוונו להרוג.

לדעת רש"י הסיתו להרגו אם לא יכנע להם. רש"י לשיטתו שפילגש מקבלת קידושין, ואז האיש צריך להסביר כיצד הפקיר את אשתו ועבר על "לפני עור". ואז הוא טוען שהפלגש קרקע עולם, אותה לא הכשיל. ולגבי אנשי גבעה לא היה אלא מסייע לעוברי עבירה, ועל זה למד שאינו מחויב ליהרג ולא לעבור. והמצודות לומד שפילגש בלי קידושין, ולכן היה ברור שמותר לפייס תאוות האנשים על ידי שהפקירה להם.

ענו ותמת.

לעיל (פ' י"ט פס' כ"ז) לא נאמר בפירוש סיבת מותה. ורק כאן מאשים בפירוש האיש שהיא מתה מרוב ענויה, ויש להדגיש ששום חטא מות לא נעשה בגבעה. אותו לא הרגו, וגם הפילגש מתה ולא נרצחה.

ו. ואחז וכו'.

מצודות: לעורר לב לנקום נקם, כי עשו זמה ונבלה בישראל — בפרהסיא. תביעת האיש הלוי אינה נקמה אישית (וקשה על המצודות), כי הוא מדגיש את קלקול המדות בישראל, אשר צריך תקון מידי. וגם אחרי כן לא נאמר שספקו את רצון הנקמה, אלא רק תקון המדות. וזה בודאי התאים לשטה שהלוי היה אלקנה. וגם הדגשת המצודות שהחטאים היו בפרהסיא קשה, כי אז היה מחויב למסור נפשו, גם אם אין בפירוש אסור עריות. אלא הפחד מפני עונשי שמים מחייב תקון המדות. והעדר קיום הכנסת אורחים

ברור הענינים

(א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)

מפני חטא סדום ועמורה כדי לבער
 הרע ע"י עם ישראל, למען לא יהיה
 חרבן ע"י הקב"ה ח"ו.
 ורק עמדת שבט בנימין שאין
 לשבטים להתערב, ותקיפותו בנידון,
 ולא ראו שום צורך בנקיטת פעולה, זה
 אשר הביא מלחמה זאת על כל
 תוצאותיה. ועיין בכל זה את דברי רי"א
 באריכות.
 יב. — יז. אם נלמד שגם לשבט
 בנימין נשלח נתח האישה, וגם הוא
 נדרש להגיע למצפה, אזי השליחות אל
 כל ערי ישראל היתה צריכה להיות
 דרישה ששבט בנימין לבדו ובעצמו

עיון במפרשים

בודאי אינו בגדר ייהרג ולא יעבור, אלא, כאמור, צריך לדאוג לתקון המדות
 בעם ישראל.

ז. כלכם בני ישראל.

לדעת הרד"ק סימן קריאה. המצודות רוצה לראות כאן קשר עניני, הרי
 כולכם בני ישראל שבודאי רוצים תקון הרע. שטת הרד"ק כי בפס' הבא כתוב
 כל העם, לכן הקריאה היא בני ישראל, שמזכיר אצילות של העם.

ח. ויקם כל העם.

מצודות: נשאר קמים על עמדם.

המצודות שואל מתי ישבו. ומפרש שנשאר קמים. וכוונתו באו למצפה,
 שמעו, ואח"כ יכלו ללכת, אם נאמר "ויקם" יהיה הפירוש שנשאר להחליט
 החלטות.

ט. עליה בגורל.

רד"ק ומצודות מפרשים שעשו גורל מי יהיו בין אלה אשר יבואו לגבעה
 ולערי בנימין, וידרשו למסור את בני בליעל של גבעה. ומי יספק לאלה את
 הצידה. וצריך לומר שאלה היו מיועדים לדון את אנשי הגבעה, ובזמן הזה
 איש עוד לא צפה למלחמה.

י. לעשות לבואם.

מה לעשות, לדעת רש"י להעניש על הנבלה, מבלי שנאמר מראש באלה
 ממדים ידובר. ואולי גם הרד"ק מרמז על כך באמרו (בפס' הקודם) "לא היו
 יודעים כמה יתעכבו שם". ואולי חשבו שבני בנימין יסכימו שישפטו בני גבעה
 או כדומה. וכנראה גם המצודות מתכוון לכך, או אולי כבר חושב התפקיד
 להעניש בפועל את אנשי הגבעה.

יא. אל העיר.

המצודות רוצה לומר הגבעה, וקשה, הרי דברו שישלחו עשרה ממאה וכו',
 וכאן כתוב כל איש ישראל. לולא דבריו היה נ"ל לומר שהתאספו במצפה.

ברור הענינים

לעורר דרך אחרות כלל ישראל וערכותו את הסנהדרין של שבט בנימין בנדון. ובגלל שתיקתה באה התביעה למסור אותם לדין לכל הכלל. בדומה לדין עיר הנידחת שדינה ¹²³⁴⁵⁶⁷בסנהדרין גדולה, ששולחת לשם בתי דינים רבים שדנים כל יחיד, ואם יוצא שרוב הנידונים עברו ע"ז דין העיר חרוץ. כך גם כאן, סמכות לסנהדרין גדולה לראות עד כמה שמגיע חטא העיר.

ילחם נגד אנשי הגבעה, שלא הראו שום תגובה על מעשה בליעל שהיה בקרבם. וגם אם נלמד ששנים-עשר הנתחים לא נשלח מהם לבנימין, אלא לשבט לוי, ¹²³⁴⁵⁶⁷מנשה ואפרים, הרי האספה ¹²³⁴⁵⁶⁷היתה כבר תגובה על שתיקת השבט. והרי כל השליחות הזאת נעשתה רק כאשר האיש כבר הגיע לכיתו (פרי י"ט פס' כ"ט), ולא שמע דבר תגובה בגבעה נגד העברנים. וקריאתו היתה מכוונת

עיון במפרשים

וכאשר נראה שהענין יימשך נכנסו לעיר הסמוכה, וזאת גלעד, ושם חכו לתשובת השליחים.

חברים.

כל המפרשים עפ"י התרגום: חברים לדעה ולפעולה.

יב. וישלחו שבטי ישראל.

בלי ספק הכוונה לשליחים שנזכרו בפס' י.

בכל שבטי בנימין.

רש"י ורד"ק לומדים שמשפחות בני בנימין נקראו כאן ¹²³⁴⁵⁶⁷שבטים, כי המשפחות היו גדולות, כפי שהמשך המלחמה מראה. גדול שבט בנימין התחיל כבר במדבר, כפי שהשוואה בין הספירה בפרשת במדבר ובין זאת בפרשת פנחס מוכיחה. וכנראה קוו שתהיינה משפחות בשבט שיסכימו לשתף פעולה עם הכלל.

יג. ולא אבו בני בנימין לשמוע.

משמע שהיה וכוח בין השליחים של כלל השבטים ובין ראשי השבט בנימין. התקדים של עיר הנדחת, שעליה דנה הסנהדרין הגדולה, לא נראה לכל שבטי בנימין. ודחו את תביעת השבטים.

יד. מן הערים.

מצודות: אשר בנחלת שבטי בנימין.

מוסיף המצודות מנחלת שבט בנימין. הכוונה יכלה להיות שגם הזרים אשר גרו בערי בנימין הצטרפו. או אולי חכו בני בנימין, שגם ביתר חלקי ארץ ישראל יהיו כאלה אשר יראו את התערבות השבטים בעניני השבט כעוול, ויצטרפו. אבל תוחלת זאת נכזבה ורק מערי בנימין נאספו.

ברור הענינים

הענין

בכל אופן חטא הגבעה לא היה ע"ז, ולכן אפשר להבין שהסנהדרין של השבט לא הסכימה להוראה של כלל ישראל במצפה, והתנגדה להתערבות. בנימין מראה עקשות כזאת, ומסתמך ורק לאור התנגדות זאת, שהתבטאה באיום בכוח לגרש את שבטי ישראל, החלו השבטים להתכונן למלחמה (פס' י"ז). ואולי לא התכוונו בני בנימין שתצא מלחמה מכאן, ורק רצו להפגין שהם מוכנים להתנגד להתערבות אפילו בכח, כי קשה לחשוב שכה מעטים ירצו

להלחם עם פי עשרה לוחמים, אף אם יש להם לוחמים מוצלחים במיוחד, כפי שמרומז בפס' ט"ז. ורק אז, כאשר בנימין מראה עקשות כזאת, ומסתמך על קולת החטא, שאינה מחייבת התערבות, אז התכוונו השבטים למלחמה.

יח. — כח. המלחמות והמפלה. מובן שלא יצאו למלחמה על שבט בנימין מבלי לשאול באורים ותומים. גודל אמונתם אפשר לראות גם בעובדא

עיון במפרשים

לצאת למלחמה.

כלומר לדחות כל נסיון לכפות על בנימין משפט של כל השבטים, שנראה לחכמי בנימין פגיעה בדין.

טו. ויתפקדו.

עיון לעיל בפס' י"ד המסביר שבני בנימין צפו שיבואו עוד אחרים לעזרתם. אמנם זה לא קרה, אבל היו להם שבע מאות איש בחור שהיו קלעים מעולים במיוחד (ולחן פס' ט"ז), ועליהם הסתמכו להילחם מעטים נגד רבים. מהפס' משמע ששבע מאות מיושבי גבעה התפקדו. ואין צריך לומר שכל אלה הסכימו עם המעשים הרעים של מעטים, אלא אלה היו בדעה שהדין של העברניים חייב להיות ענין העיר, או ענין השבט. וההדגשה היא שנלמד, שכשם שלא היה אחד בכל שבטי ישראל שהיה בדעה אחת עם בנימין, כך גם לא היה אחד מבני בנימין שהיה בדעת שאר השבטים.

יז. כל זה איש מלחמה.

מכאן נראה שהגיעו למצפה גם כאלה שכבר אינם מתפקדים למלחמה, וזה מובן שהזקנים מדריכים ופוסקים כיצד לנהוג. אבל ארבע מאות אלף היו בני חיל, והגיעו על פי הזקנים שראו שתצא מכאן המלחמה.

יח. יהודה בתחלה.

רש"י ומצודות מציינים שלא שאלו אם לנצח או להינצח, כלומר לא שאלו אם יצליחו. ועיון בברור הענינים. אמנם אם להינצח, צריך טעם למה יהודה בתחילה. וצריך לומר שהמנהיגים נענשים תחילה, מהם תובע ה' על חטא העם.

ברור הענינים

שלמרות המפלה של היום הראשון הדבר. ולכן בכו ושאלו אם להוסיף
שאלו פעם נוספת, כי הבינו שמד' יצא ולגשת למלחמה. אמנם שוב לא בחנו

עיון במפרשים

בכל מלחמות עם ישראל תמיד העריכו כמה צריכים ללכת למערכה זאת.
ולכן כאן נבחר שבט יהודה. ברור שלא שאלו אם לנצח או אם להינצח. ואולי
מלבד האמור כאן על סבת המפלה, אפשר להוסיף שלא העלו על הדעת שלא
ינצחו ולא שאלו. והיו צריכים לדעת שלא קובע כמה לוחמים, אלא כמה
זכותם לנצח. ורק כשהבינו שצריך לשאול, אז נצחו.

יט. ויחנו על הגבעה.

צריך לומר שגבעת בנימין תפסה רק חלק של הגבעה, ובני ישראל חנו על
החלק הפנוי של הגבעה. הם לא חששו שבני בנימין יצאו ויתקיפו אותם,
באשר היו כה רבים.

כ. מהמחנה החלו להתקיף את העיר, ובודאי התכוננו למצור, כי הם היו
רבים.

כא. וישחיתו.

1234567

רש"י: נענשו על שלא קנאו כמו כן במעשה פסל מיכה שהיה כבר.
רד"ק: אמרו שהיה העונש הזה לישראל בעוון פסל מיכה שהיה בימים
ההם... והנה קנאו לדבר פלגש בגבעה ולא קנאו לפסל מיכה...
רש"י ורד"ק מביאים הטעמים למפלה. רד"ק לשיטתו שפסל מיכה ופלגש
בגבעה היו בפרק זמן אחד, לכן נענשו "לכבודי לא מחיתם". רש"י רק מזכיר
שהיו צריכים למחות על פסל מיכה בתוקף כמו על פילגש בגבעה, ויכול להיות
שרוצה לפרש מאמר חז"ל זה גם לשיטות ששני מאורעות אלה לא היו באותו
זמן, כלשון רש"י "שהיה כבר". אמנם רש"י לומד שגם פילגש בגבעה היה
בתחילת השופטים.

כב. ויתחזק העם.

אמנם נחלו מפלה, אבל הבינו שנעשה רצון ה', ולכן הם חייבים גם
להמשיך במלחמה. והם מיד עורכים המלחמה, כלומר מכינים המערך כביום
ראשון, כנראה שוב יהודה בתחילה. ועיין בברור ענינים על אמונתם
התמימה.

כג. ויעלו בני ישראל וגו'.

מצודות: טרם נגשו למלחמה עלו שילה.

לפי משמעות הפסוקים נראה שפסי כ"ג צריך להיות לפני פסי כ"ב. ואולי
היו שהלכו לשילה, ואחרים שהכינו המערך החדש, כי צריך לומר שבכו עד

ברור הענינים

למחל' החכמה

אם לנצח או להינצח (רש"י עפ"י הגמרא). לשאול. אלא שהפעם הלכו למקום וגם אחרי המפלה השניה המשיכו אוהל המועד, ושם היה פינחס. מכאן

עיון במפרשים

למחל' החכמה

הערב. כלומר אחרי המפלה בקרב הלכו לשילה לבכות, והמלה "ויתחזק" כוללת את שני הדברים. ברור שצריך להמשיך ולהלחם, לשם כך גם צריך לערוך המערך, וגם לקבל תשובה מה'. ואולי מניחים שלא הרגישו מספיק שהמלחמה עם "בני בנימין אחי".

כה. המצודות מדגיש שכל החללים היו שולפי חרב. הפס' מדגיש שבני בנימין לא הרגו אלא יורדי מלחמה. בני ישראל אח"כ הרגו גם נשים וילדים (להלן פס' ל"ז ופס' מ"ח), כי ראו בבני בנימין כעין עיר הנדחת.

כו. כל בני ישראל וכל העם.

לעיל נאמר רק "בני ישראל" (פס' כ"ג), וגם שם לא נאמר על צום. כל זה סימנים של תשובה שלמה (עיין גם מצודות). וכבר הערנו בברור ענינים על דרגת האמונה הגבוהה, שלמרות המפללות שהיו במלחמות על פי ה' הבינו שחטאם גרם, וכי הם חייבים בתשובה. ואחרי תשובתם הבחינו שכלל לא הובטח להם נצחון על בני בנימין. ורק אחרי הצום, הבכי והקרבות יכלו לשאול אם יחדלו מהמלחמה.

ויבאו בית אל.

מי היא בית אל זאת, הרד"ק דן בזה באריכות. בפס' כ"א (פס' י"ט) דובר על בית אל ושילה כשני מקומות נפרדים. מאידך כל זמן שהמשכן עמד שם בבית-אל היה אסור להקריב בבמה. נראה, איפא, שבית אל הוא כנוי לשילה. בכל אופן נראה שבית אל ושילה היו קרובות זו לזו. אפשר שהתפילה והצום היו בבית אל, והקרבות בשילה.

ויעלו עלות ושלמים.

תישאל השאלה מתי אכלו השלמים, ומי אכל אותם. ואולי אפשר לומר שבית אל היה נראה משילה, וקדשים נאכלים בכל הרואה (זבחים קי"ב ע"ב) "באו לשילה נאסרו הבמות. ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים בלבד מלמטון, והיריעות מלמעלן, והיא היתה "מנוחה". קדשי קדשים נאכלים לפני מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה – במקום שרואין משם את שילה". וצ"ע.

כז. ושם ארון ברית ה' בימים ההם.

מכאן משמע שדובר על שילה, ו"בימים ההם" בא למעט ימי גלגל, נוב וגבעון. ואם בפס' הבא נזכר שפינחס היה הכהן הגדול, בודאי לא בא למעט

ברור הענינים

משמע שבפעמים הראשונות שאלו את המערכה. ושם נאמר להם שימשיכו משיח המלחמה, וסמוך למערכה. אמנם מחר להילחם. וגם מסתבר כך כי שילה גם המקום המכונה כאן בית אל לא בבנימין וגם מצפה וגבעה, ובודאי בית היה רחוק, כי הגיעו לשם מיד אחרי אל כנוי לשילה ששם היה המשכן

עיון במפרשים

שמקודם שאלו משהוא אחר, כי החושן הוא מבגדי הכה"ג. אלא בא הפס' להדגיש את הקדושה היתרה שהיתה הפעם בשאלה, וממילא גם בתשובה. לזה מתכוון כנראה המצודות.

והרד"ק לומד שלא פינחס היה הנשאל מקודם אלא שאלו את הכהן משוח מלחמה. ומפורש בגמ' (יומא ע"ג ע"א) שהכהן משוח מלחמה ג"כ לובש חושן, בגדים שכהן גדול משמש בהם, משוח מלחמה נשאל בהם. ויש דעה שהארון היוצא למלחמה כולל את החושן. ועיין ירושלמי (שקלים פ"ו חל' א') ועיין בדברינו בש"א (פרי ד' פסי ד') בברור ענינים.

כת. ופינחס וגו'.

הרד"ק והמצודות כנראה רוצים לתלות את החסרון בתשובת האורים ותומים עד כה, בזה שלא נשאל פינחס. ולכן מסביר הרד"ק באריכות את דרך השאלה באורים ותומים, וכי הם עונים לכהן שעליו שרויה רוח הקודש. ואמנם היה חסרון בהבנת התשובה, שלא בחנו בתשובה אם לנצח או להינצח. ויכול להיות שיש דרגות ברוח הקודש. ופינחס דאג שישאלו כהוגן. בכל אופן גם תשובה להינצח יכולה להיות ע"י רוח הקודש.

כט. וישם ישראל וגו'.

אכן גם אם מובטח הנצחון, חייבים בהשתדלות הטבעית במלחמה, וכך דוגמאות לרוב במקראות. וכן צריך לשים אורבים כדי שאף אחד לא ימלט מבנימין, כי הרי חשבו את השבט כעיר הנדחת.

ל. כפעם בפעם.

המצודות מדגיש שהיערכות היתה כמו בפעמים הקודמות. ובאמת קשה, מה יחשבו בני בנימין שיחזרו בני ישראל על שגיאתם. אלא הניחו ששאלו, וקבלו הוראה כזאת כדי שיענשו על מלחמתם עם בני בנימין. ולכן גם הפעם בודאי ינצחו אותם.

לא. הנתקו.

רד"ק: מבנין הפעיל... והוא ענין ההעתקה והעקירה.

הרד"ק דן על הצד הדקדוקי וקובע שזאת צורת הפעיל. אמנם נראה שהאות נו"ן היא מבנין הנפעל, ואז הפירוש העתיקו עצמם עד שהם נתקו מן

ברור הענינים

מיכה ופלגש בגבעה היו בתקופות נפרדות, אפשר לומר שאלה אשר לא היו נקיים מעון זה לא יכלו להיות המענישים את גבעה, כמו שמצינו אצל סוטה "בזמן שאין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקין את אשתו" (סוטה מ"ז ע"ב). אגב יש לציין שלא שכחו אף פעם להדגיש "אחי" (פס' כ"ג, כ"ח) (והשווה לכל המלחמה מלבי"ם עה"מ). כט. – מח. המלחמה ביום השלישי. למרות הבטחת ה' שהפעם ינצחו בחרו תחבולות מלחמה, וכך מצינו פעמים

בימים ההם (כלומר לפי השיטה שפלגש בגבעה היה בימי עתניאל, וגם אם נאמר בימי עלי).

ואם נשאל, אם אפשר לשאול באורים ותומים סמוך למערכה, למה הלך כל העם לשילה? נראה כי רצו להביא קרבנות, ובימי שילה הבמות היו אסורות. ויכול להיות שפינחס גלה להם את טעם המפלות.

בחז"ל מוצאים שלא מחו על פסל מיכה "לכבוד בשר ודם מחיתם, לכבודי לא מחיתם". אך גם לפי השטות שפסל

עיון במפרשים

העיר. להוראה כולם מסכימים. אמנם בהתחלה עוד לא התרחקו מן העיר, ולכן חפשו בני ישראל דרכים ע"י בריחה, וכנראה בכוון בית אל.

כשלים איש.

נראה שהיו אלה עוד מאלה שהיו חייבים ליהרג, וה' נתן להם עוד זמן לחזור בתשובה.

לב. שני הצדדים עשו אותו הדבר, רק ממניעים שונים. בני בנימין כי חשבו ששוב ינצחו, ולבני ישראל אין כח להתנגד. ובני ישראל עשו את עצמם כבורחים כדי לנתק את בני בנימין מן העיר, למען יוכל האורב ליכנס לעיר (מצודות וכן למעשה הרד"ק).

לג. קמו ממקומו.

הרד"ק שואל שהצורה קמו לשון רבים, וממקומו לשון יחיד. ומסביר קמו מתיחס אל היחידים, ומקומו אל הכלל.

בבעל תמר.

מכיון שיריחו היא עיר התמרים, מניח רש"י שמקום זה במישור יריחו. אמנם למעשה נראה שמישור יריחו רחוק מגבעה.

מגיח.

כאשר בני בנימין במערכה הישירה הפכו פניהם להתנגדות, גם הגיחו אנשי המארב ממקום חלש ההגנה של גבע (רש"י "ממערב גבע" – ממקום תורפה שלה שהיא נוחה לכבש משם), כלומר ממקום שהעליה לגבעה לא היתה תלולה. אמנם הרד"ק מציג עוד פרושים אחרים.

ברור הענינים

רבות במלחמות ספרי שמואל ומלכים, רק הבטיח נצחון, אך בני רצו ואולי גם תשובת הנביא כללה את להשחית את כל אלה מבנימין שנתנו התחבולות האלה. ואפשר גם לומר שה' ידם לנבלה, או רצו לחפות עליה.

עיון במפרשים

לד. עדיין בני בנימין לא ידעו מצבם, ורק ראו שבאו לנגדם עשרת אלפים שהראו גבורתם, ועל כן המלחמה כבדה. אגב, לפי הניקוד נראה ש"כבדה" כאן צורת הפועל, ופירושה נהיתה כבדה. והמצודות עוד מוסיף שגבורת בני בנימין עדיין נמשכה, כי לא ראו עדיין את דרכי בני ישראל. לה. ויגף ה'.

למרות כובד המלחמה וכוח בני בנימין, ה' נתן הניצחון לבני ישראל, אשר בדרך הטבע לא יכלו לבני בנימין. וישחיתו וגו'.

כאן המספר הכללי של ההרוגים מבני בנימין בכל המערכה. ורק בפסוקים הבאים מפרט הנביא את פרטי המלחמה ביום זה, ופרוט זה בא ללמד באיזה אופן נגף ה' את בני בנימין. לו. ויראו בני בנימין וגו'.

חוזר אל תחילת המלחמה ומפרט (רש"י ורד"ק). כל הבריחה של בני ישראל היתה בהסתמכם על האורב. לו. בני בנימין היו רחוקים ולכן האורב מיהר לעיר בלי התנגדות. וימשך הארב.

אם משך קול השופר (רש"י ורד"ק) או ההזדמנות משכה את האורב העירה, אין הבדל גדול למעשה. ויך את כל העיר.

כאמור ראו בגבעה, ובעקבותיה את כל שבט בנימין, כעין עיר נדחת. ולכן הרגו את כל העיר, כלומר גם נשים וטף. לח. והמועד.

כל המפרשים סימן זה שרפת העיר, מראה ללוחמים המועד ליהפך מנרדפים לרודפים. ומה הסימן, משאת העשן.

העשן שנישא על ידי הלהב למעלה, ואז יוכלו לראותו שאר הלוחמים. לט. ושוב מסביר הפס' תחילת המלחמה וטעותם של בני בנימין. עצם העובדא שהרגו שלושים איש מבני ישראל, נתן לבני בנימין לחשוב שגם היום ניצחו כמו בימים הקודמים.

ברור העניינים

על יסוד מה חשבו בני בנימין האחרים, עשרים ושבעה אלף נגד ארבע שיוכלו לעמוד נגד כל השבטים מאות אלף? ואפשר לחשוב שבדרך

עיון במפרשים

מ. הסימן – המשאת – פעל ראשית על בני בנימין, שראו שהיום אינו כתמול ושלשום. ורק אחרי זה ראו שגם בני ישראל הפכו לרודפים ונבהלו, והבינו שחל שנוי גדול. אמנם נראה שהמצודות לומד אחרת.

מב. **ויפנו לפני איש ישראל.**

רד"ק: פנו עורף אל ישראל ונסו דרך המדבר.

אבל "והמלחמה", כלומר אנשי המלחמה, השיגו אותם והרגום.

ואשר מהערים.

רש"י ורד"ק לומדים שאנשי המלחמה לא יכלו לחזור אל הערים, כי האורב מנע זאת. לכן כל אחד (לשון יחיד) שהיה בערים נהרג על ידי האורב שנכנס העירה. המצודות לומד שבני בנימין היו כאלה אשר ברחו מן הערים להצטרף אל הנסים המדברה, ונהרגו שם עם הלוחמים.

מג. רש"י ורד"ק עפ"י התרגום רואים קריאות עידוד של הלוחמים.

עד נכח הגבעה.

נראה שלדעת רש"י גבעה היתה הנקודה המערבית של בנימין והקריאה דרשה לפנות מזרחה. הרד"ק מתייחס למנוחה, ומפרש שבכל מקום שמקודם נחו בני בנימין בעריהם, שם תהרגום. והמצודות מצטרף לדעת רש"י. ועיין גם במלבי"ם.

מד. **ויפלו מבנימין וגו'.**

רש"י מוסיף שכאן מדובר על החיילים בשדה הקרב, והסכום הכללי כתוב רק בפס' מ"ו. ורש"י שואל שהיו מבנימין עוד מאה איש שלא נכללו כאן במספר (לעיל פס' ל"ה), ומניח שגם הם נפלו מבלי שהפס' מפרט מקום מותם. וכן גם ברד"ק. וצריך לומר כך כי סופר את הנשארים בסלע רמון. ויש הגהה מבעל "מגלה עמוקות" שנתגלה ע"י אליהו הנביא שברחו לרומי וגרמניה, ובתקופה זאת לא היו שם עוד ממלכות מסודרות.

מו. **ויהיו כל הנפלים וגו'.**

עיין במצודות.

מז. **וינסו... אל סלע הרמון.**

בפס' מ"ה כתוב עד גדעם, ואלה השש מאות מבנימין הצליחו להרחיק מנוסתם. והרד"ק מעיר שהיו אנשי מלחמה ולכן לא היתה אשה אתם, כפי שהיתה הבעיא של קיום השבט בפר' הבא.

514567

ברור הענינים

הטבע היו להם חילים מוצלחים במיוחד (פס' ט"ז). והרי באמת הרגו יותר מהשבטים ממה שהיו להם לוחמים. ואולי גם חשבו שה' לא יתן לישראל שהיו חוטאים לנצח אותם. והם לא דנו את בני גבעה, כי למדו כמו שעשו לפני

חרבן בית שני "משרבו רוצחים, ירדה סנהדרין מלשכת הגזית" וכדומה. ולא הבינו שאם אין בי"ד של מטה דנה, אזי בי"ד של מעלה מענישה. וכך נפלו רבבות מישראל בשעת זעם, כאשר דן ה' גם על עבירות אחרות.

עיון במפרשים

מח. סיכום זה אינו מתייחס לניצולים בסלע רמון, אלא חוזר אל הנופלים בערי בנימין. וכאן רואים בעליל שחשבו את כל השבט כעיר הנידחת.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

נביאים ראשונים לאור המסורה - שופטים וולף, צבי בנימין עמוד מס': 212 הודפס ע"י אוצר החכמה

ברור הענינים

החוקים
המפורשים

פרק כ"א

אוצר החכמה

להילחם עם שנים וחצי השבטים שבעבר הירדן המזרחי, כאשר תשדו בהם שרצו להקים מזבח (יהושע פר' כ"ב מפס' י' וגו'). וכך צריך להילחם עם בני בנימין. אולם שייעלם שבט מישראל לא יתכן, אשר על כן ראו בפליטת שש מאות בסלע רמון, כסימן מהקב"ה למצא דרך ועצה מאלה לבנות שוב אבן אחת מן החושן.

א. — ז. השבועה שלא לתת אשה לבנימין. כל זמן המלחמה שעשו להכחיד את בני בנימין לא היה צריך לספר על השבועה, כי אם אין בני

מוכרת שכל זמן המלחמה פינחס עם גדולי הסנהדרין ישבו בשילה, וכל הוראות המלחמה יצאו משם. כמו כן ההוראה כיצד להעניש את תושבי יבש בגלעד על פרישתם מהצבור, ודאי היתה הוראה. אולם הבעיא היתה כיצד לשמור על קיום שבט בנימין בתוך שבטי ישראל, כפי שהובטח ששום שבט לא יכרת. הוכח כאן ששבט שלא מקבל את מרות הסנהדרין הגדולה, או אינו מכיר במרכז הרוחני של בית המקדש, אינו נמנה עם שבטי קה. מסיבה זאת חשבו עוד בימי יהושע

עיון במפרשים

המפרשים

פרק כ"א

א. ואיש ישראל נשבע וגו'.

עד כה לא נזכרה שבועה זו. רד"ק ומלבי"ם לומדים שהיתה לפני המלחמה, מיד כאשר סרבו בני בנימין למסור את הפושעים למשפט, אז נשבעו. אמנם בזמן המלחמה ומיד אחריה, כאשר נראה שהשבט נפקד, לא היה כבר צורך בשבועה. אלא רק כאשר נודע על שש מאות הניצולים הזקוקים לנשים, וכן השבטים רצו לקיים השבט, אז צריך להזכיר השבועה.

נשבע.

מלבי"ם: קודם לכן, בעוד שהיה במצפה טרם יצאו למלחמה. המלבי"ם לפי כלליו רואה כאן רמז לעבר הרחוק. אאמו"ר זצ"ל מביא ב"דיוקים" פעמים רבות, שאם בהמשך ספור מופיע במקום הצורה עתיד עם וי"ו ההיפוך העבר, במיוחד בראש הפסוק, אזי זה עבר רחוק ועיין בדבריו. למשל בראשית (פר' ד' פס' ד') (פרוש המלים), שם (פר' י"ח פס' י"ז) (באור המלים) ועוד.

ב. ויבא העם בית אל.

מצודות: אל בית האלוקים אשר בשילה.

המצודות מעיר שכאן בודאי הכוונה לשילה, בגלל הבטוי "לפני האלוקים". ואמנם עיין רד"ק פס' ד' "אם בית-קל זהו שילה, למה בנו שמה מזבח, וכי